

BIBLIOGRAFIA

Agustín RUBIO VELA i Mateu RODRIGO LIZONDO, *Antroponímia valenciana del segle XIV. Nòmnes de la ciutat de València (1368-69 i 1373)*. Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. València/Barcelona 1997. Biblioteca Sanchis Guarnier. 242 pàgines.

El comentari que Germà Colón fa al pròleg és contundent quan afirma que el cens de població de les parròquies de València del segle XIV és el més antic i genuí conegut de la baixa edat mitjana, i aquest cens és el que aporta el llibre en qüestió. Els *Llibres de repartiment*, del segle XIII, són anteriors i anoten els noms dels primers repobladors assentats a la ciutat arran de la conquesta cristiana, però és difícil de determinar quins hi van residir realment. Alguns altres manuscrits fiscals del XIV i del XV tampoc no es poden donar per relacions completes dels habitants de la ciutat, tal com queda explicat a l'estudi introductori, que té una extensió de 38 pàgines. Hom hi història els documents utilitzats, que anoten les devolucions a ciutadans de préstecs fets al Consell de la ciutat de València perquè pogués atendre necessitats econòmiques de Pere el Cerimoniós, IV segons la cronologia d'Aragó, per a la seva campanya de Sardenya, per defensar València del setge del rei Pere de Castella i per una peita interrompuda del 1355. Parla de la procedència dels cognoms catalans dels fills procedents del nom de baptisme dels pares: Martí, Miquel, i tants d'altres, i Llopis, Sanchis, etc., en menor quantitat, procedents d'Aragó i de Castella. Dels noms geogràfics (Perpinyà, Clarà, etc.), gentilicis (Navarro, Guasc, etc.) i topogràfics del món rural (Bosc, Serra, etc.) i del món urbà (Cases, Porta, etc.); de plantes (Morera, Oms, etc.), de formacions vegetals (Pomar, Rebolleda, etc.), d'arbusts (Boix, Fonoll, etc.) i de fruites (Maçana, Cirera, etc.). Procedents de malnoms (Bru, Roig, etc.), de dignitats, oficis o condició social (Clergue, Batlle, Comte, Macip, Burgès, Romeu); d'oficis (Ferrer, Moliner); de defectes (Poc, Calvó, etc.) i virtuts (Bonet, Bonfill, etc.), de caricaturescos (Ninot, Matamoros, etc.), i noms d'animals (Lleó, Astor, etc.). Aquesta introducció, molt il·lustrativa del bon coneixement del tema, va seguida de taules de cognoms geogràfics, distribuïdes per zones de procedència; dels prenom més freqüents observats i del nombre de contribuents de cadascuna de les onze parròquies urbanes i també les de Russafa i Alboraya, amb un total de 4.602. Les nòmnes veinals de València van distribuïdes parròquia per parròquia i segons la destinació del préstec, i cada parroquià va numerat fins a la xifra que s'ha dit. Una altra llista de 196 noms correspon a devolucions directes. Hi ha un apèndix general de persones, alfabetitzat pels noms de fonts, uns prenom els tretze més freqüents dels quals consten en un quadre on es veu el predomini de Pere, seguit a molta distància per Bernat, Guillem, Joan, etc., fins a Antoni, que resulta el més poc utilitzat. A la mateixa pàgina 57, un gràfic explica l'origen

dels cognoms geogràfics, amb el 61,4% de les terres de llengua catalana, el 18,6 % d'Aragó i el 4,5 % de Castella. El 15,5 % que queda es reparteix en cinc altres procedències. L'apèndix de noms de fonts és seguit d'un índex de cognoms, i un tercer apèndix conté el detall dels oficis. És una obra d'un gran interès lingüístic. El llibre de Rubio Vela i Rodrigo Lizondo representa una aportació molt important al coneixement de l'antropònimia del segle XIV a la ciutat de València.

Ramon Amigó i Anglès

Firmo FERRER i CASADEVALL, *Topònims de Cadaqués. Recopilació de les versions que hem sentit contar sobre l'origen d'alguns topònims de Cadaqués i altres dades*. Santa Coloma de Farners, 1999. 122 pàgines, format 210 x 295 mm.

El subtítol permet que ningú no s'hi enganyi. No és un estudi envitricollat d'etimologies, sinó un enfilall de comentaris sobre la raó que va fer que un cert nom fos atribuït a un cert lloc. A la introducció diu molt bé que el treball és un «gra de sorra» encaminat a lluitar contra l'oblit. S'hi parla d'una mica més de cent noms de dintre la vila i dels seus afores, sobretot platges i costa. Cada comentari va acompanyat d'una esplèndida fotografia –antiga o moderna– del lloc a què es refereix. Només alguna vegada voreja el camp de les etimologies, com quan –segurament que amb encert– dóna la versió de l'origen del nom de la població, «bosc o boscos de càdec», un arbust que encara avui és present. En altres llocs –ho diu Francesc Masclans, una autoritat en botànica– conegut per 'ginebrea', o 'ginebro'. En gairebé tots els altres casos, l'autor es manté prudentment apartat d'aquest exercici arriscat de les etimologies i se circumscriu a comentar la història recent de la creació o la substitució del nom, amb esbossos biogràfics de personatges, anècdotes aclaridores o pinzellades d'història. És un llibre amè. Argumenta el canvi de plaça del Portal per plaça del Doctor Trémols, i de la riba d'en Paulo per la riba de Nemesi Llorenç, del carrer de la Punta per carrer de Silvi Rahola, de Port Alguer per la plaça del Doctor Pont, després d'advocar a favor de port d'Alguer –a causa de les algues– en oposició a port Doguer, procedent de dogues. Aporta detalls curiosos com que l'últim esclau que hi va haver a Cadaqués va ésser el Moreno Juan, alliberat el 1808. En el camp de les procedències tradicionals, parla de la cova dels Capellans i de Sa Sebola (relacionat amb sebollir), o divertides com el carrer del Tro perquè prop seu va caure un llamp. Observa bastants noms de lloc procedents d'antropònims, com es mas de Sa Sala, el carrer de la Pruna. I noms emparentats amb la geografia humana, com sa Cruïlla; i particularitats dialectals, com els Carrions (els corriols); o fonètiques, com la torre des Bois (Boigs). Es plany de retrotraduccions mal fetes, com el carrer del Llampec, en lloc de Llamp. Queden incògnites que sembla que la veu popular no aclareix, com el Sol (potser sòl) de l'Engirol, o s'Alqueria, sinó que fos s'Arqueria. El nom de la platja Confitera és clar: quan hi ha mar de llevant, s'hi acumulen pedretes que semblen confits. Afirma que el poble no vol transgir a abandonar el Poal (potser equivalent a 'galleda') malgrat que oficialment s'hi ha superposat més d'un nom de caire polític. Un llibre de bon llegir que il·lustra plaerament sobre una part de l'onomàstica vilatana.

Ramon Amigó i Anglès

Hèctor MORET, *Onomàstica mequinensana en l'obra de Jesús Moncada*, dins *Ilerda "Humanitats"*, LII, 1998, pàgines 187-216.

Els abundants topònims –urbans i rurals– i antropònims –cognoms i malnoms– que apareixen en l'obra narrativa de Jesús Moncada i Estruga han estat objecte de més d'un recull sistemàtic, bé sigui de la mà de Mercè Biosca i Pontius o de la de l'autor del present treball. En una comunicació al Col·loqui de Barcelona (1992), Moret va presentar un re-

cull de la toponímia urbana de la vella Mequinensa, la vila afectada per les aigües del pantà de Riba-roja i enderrocada a partir de 1971, on ja feia constar la freqüència en l'obra de Moncada de nombrosos topònims urbans de la seva vila natal. El present treball ve a ampliar i completar aquell recull i abraça tota l'onomàstica mequinensa en l'obra de Moncada. Onomàstica pròpia de la vila o bé suposada, en el benentès que l'autor fa palesa de manera clara la distinció entre els noms que pertanyen autènticament a Mequinensa i els que són fruit de la voluntat literària de l'escriptor. Això sí, tenint ben present en aquest darrer cas que responen als ambients descrits per l'autor i a la seva intenció de situar-los a Mequinensa, per més que no faci referència explícita a la vila.

V.B.

Joan ROVIRA i MERINO i Ferran MIRALLES i SABADELL, *Camins de transhumància al Penedès i al Garraf*, Associació d'Amics dels Camins Ramaders, les Masuques, 1999, 187 ps.

L'obra duu per subtítol "Aproximació a les velles carrerades per on els muntanyesos i els seus ramats baixaven dels Pirineus a la marina". Es tracta d'un estudi exhaustiu i sorprèn de saber que encara hi ha carrerades ben conservades, mentre d'altres són mig desfetes per urbanitzacions, carreteres, etc. Els autors descriuen amb tot detall 90 carrerades o variants d'aquestes i expliquen en cada cas si encara s'utilitzen, si es poden fer en bicicleta, si en part es troben embrossades. Toponímicament ens interessen una setantena de corrals de les comarques del Penedès i d'alguna de propera, dels quals donen el nom, i n'hi ha que només apareixen en documentació antiga. Igualment els autors ens aporten esments de cadastres, pergamins, etc. sobre antigues carrerades que, generalment, no sempre es conserven en la memòria oral. Un magnífic llibre, doncs, d'interès general que per a l'onomàstica ens ofereix uns materials pràcticament exhaustius.

A.M.

Tomàs BARTOLÍ, *Topònims catalans de la costa nord-est d'Amèrica*, "Revista Orfeó Català de Mèxic"; núm. 39, primavera-estiu de 1999, pàgs. 33-40.

Aquesta revista dels catalans de Mèxic reproduceix un treball publicat dins les *Jornades d'Estudis Catalano-Americans* (Barcelona 1990), volum IV. Durant el segle XVIII la presència sobretot de missioners catòlics i de militars va fer possible que es bategessin amb noms catalans alguns topònims innominats o que potser duïen denominacions índigenes. Un dels militars fou Pere Alberni. Hi trobem Puerto Bauzà, Catalan Island, Ferrer Point, Català Passage.

L'autor aclareix altres topònims que només aparentment són catalans.

A.M.

Antoni MALARET i AMIGÓ, *L'origen i la història dels carrers de Sant Just Desvern* dins "Miscel·lània d'estudis santjustencs", IX, Centre d'Estudis Santjustencs, Sant Just Desvern, 1998, pàgs. 145-223.

El veterà estudiós i polític local ha dedicat el seu recull, que comprèn prop de 200 noms de carrers, a oferir-nos la història i en algun cas l'etimologia de tots ells. Sant Just en mig segle ha fet una creixença molt important que tanmateix no l'ha convertit en un suburbi de Barcelona, però té alguns riscos. Pensem que a la primera del segle XV a la població hi havia 33 cases. Per això cal valorar aquesta aportació de Malaret on es barregen, per ordre alfabètic, el carrer Major i el Camí Ral amb carrers de fa pocs anys, que pertanyen a urbanitzacions.

A.M.

Nouvelle revue d'onomastique, núm. 31-32, Société Française d'Onomastique, París, 1998.

N'assenyalarem, com solem fer, els treballs que pensem que poden interessar més a un lector català. En primer lloc, el de Xavier Ravier "Sur le lexique du peuplement en Gasconne et en Languedoc: les mots fondamentaux", on analitza els derivats de MANSU(M), CASALE(M), VILLA(M), BURGU(M), LOCU(M) i *BORDA; i també el de Christine Marichy "Toponymie vécue et cadastre: l'exemple de l'Hérault" i el de Julián Santano Moreno "Nombres del terreno en documentos occitanos de Navarra y Aragón", que es refereix sovint al català. Cal afegir-hi que, sota la signatura de Pierre-Henri Billy, ben amatent a la bibliografia catalana, apareix una notícia del vol. LXXII d'aquest *Bulletí Interior de la Societat d'Onomàstica* (p. 289-290), i també recensions de diverses obres referents a l'onomàstica i a la lingüística catalanes en general.

Nouvelle revue d'onomastique, núm. 33-34, Société Française d'Onomastique, París, 1999.

D'aquest número assenyalarem sobretot l'article de Frank R. Hamlin i Joseph Gulsoy "Montpellier en Languedoc et Montpellier en Catalogne". Aquests autors relacionen el nom *Montpellier* amb el del lloc avui deshabitat del terme de Vilagrassa, prop de Bellpuig d'Urgell, conegut ara amb el nom de *Montperler*, pel fet que coincideixen les formes antigues documentades d'ambdós llocs. Segons aquests autors, ambdós topònims són de formació coincident, és a dir, que no es tracta de cap trasllat. Després de revisar totes les propostes etimològiques anteriors, els autors estableixen **Monte-pisul-ariu(m)* com a forma primitiva amb el sentit que designaven indrets dedicats principalment al conreu del pèsol, contribuint així a l'alimentació dels establiments més importants situats en els entorns respectius.

Com és habitual, sota la signatura de Pierre-Henri Billy, apareix una notícia del contingut del vol. LXXII d'aquest *Bulletí Interior*, i també nombroses recensions d'obres catalanes.

Josep Moran i Ocerinjuregui

MONTSERRAT RECU LA

Segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Indecat), el nom de Montserrat no apareix entre els vint primers llocs dels imposats als nadons entre 1996 i 1998. Només 313 nenes foren inscrites amb aquest nom, en contrast amb les més de tres mil inscripcions de Laura i Maria, els noms preferits.

V.B.

Publicat amb la col·laboració de la
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General de Política Lingüística